

SV. PETER v Savinjski dolini - Ž.c.sv. Petra.

V sev. str. kapeli je v oltarju kamenit kip, sedeča Madona, ki je sem prišla iz Novega Kloštra. Marija sedi na nizkem sedežu, brez naslonjala. Levo nogo drži na majhnem črnem levu in hudiču. Na levem kolenu ji sedi v dolgo suknjo oblečeno dete, ki ga Marija drži z levo roko. Z desno pa drži žezlo. Prsi in žezlo so poriti z baročno ornamentiko. Kip je nemierno moderno polihromiran. Vez ramo in čez kolena ima spredaj naguban sinji plašč, suknja se ji precej prilega in je prepasana v pasu. Rokavi segajo do zapestij in so speti na hrbtni roke z gosto vrsto gumbov. Na glavi ima Marija belo pečo, ki pada na ramena in prsi in ji spredaj gosto nagubana podobno Mariji v rojstvu v Turnišču. Delo Marije je lomljeno v S črti. Maske, ki obrobajo obraz so svedraste viti. Pravokotno na desne Marijine prsi se nahaja v Jezusovih rokah bel (srebrn) golob z napol razpetimi peruti, z levo ga Jezus spodaj drži, z desno pa po hrbtu gladi. Marija ima le nekoliko arhaično smehljajoč obraz in gleda predse, mimo Jezusa, Jezus mimo nje navzgor. Delo je izredno fino, komplicirano je Jezusovo sedenje s podvito nogo, konec 14. stol?, zač. 15. ?.

Pod korom visita dve sliki. Ena predstavlja Angeljevo oznanenje in je dobro delo 2. pol. 17. stol na desno ob baročnem klečalniku kleči Marija ob odprti knjigi in moli. Na oblakih prihaja od leve angelj z lilijo in z levo kaže navzgor. Delo pester kolorit. Nad angeljem sv. Petra

obdan od angeljskih glav. Prav dobro delo.

Na drugi strani smrt sv. Domonika, ki leži na tleh s prekrižanimi rokami, ob njem knjiga in pes z bakljo v gobcu. Ob glavi stoji zver = žen angelj, ki se dotika njegove rame in kaže navzgor. Na desni trije so = bratje. Dosti dobra slika iz 1. pol. 18. stol.

Stele. XXXVIII, 8.7.1927, str.35 - 36.

Konserv. Stegenšek berichtet, dass er einer Erweiterung der Kirche um ein Gewölbejoch über da jetzige im Jahre 1864 errichtete Presbyterium hinaus, dem Anbau einer neuen Sakristei im Süden und der Erweiterung der alten Sakristei im Norden zu einematorium zugestimmt habe. Die gleichfalls beantragte Entfernung des alten aus dem 18. Jahn. stammenden imposanten Hochaltars wird von der Z.K. abgelehnt.

MDZK: št.III.F.10,1.1911, str. 159: Tätigkeitsberichte.

Die Z.K. lehnt einen Entwurf für einen neuen Altar ab und empfiehlt den imposanten alten Altar in allen seinen Teilen beizubehalten und an die - durch die Verlängerung des Chors - gegebene neue Stelle zu übertragen.

MDZK: št.III.F.11,1.1912, str. 289: Tätigkeitsbericht.

List ceasrske akademije je l. 1858 objavil listino iz stiškega samostana iz l.1256, s katero je patriarh Gregor izročil c.sv. Petra stiškemu samostanu.

Zg.Danica, 1.1859, str. 119.

SV. PETER V SAVINJSKI DOLINI, ž.c. sv. Petra

Slika Smrt sv. Dominika - Vsa uglašena na umazan, sivo zelenkast ton. Dominikov karnat mrtvaški, rumenkast. Pri angelu spomin na bergantovske Oljske gore, vendar se zdi draperija angela starejša od berganta. Nobene jasne barve. Najbolj pisan je še angel: plašč modrikast, podšivka vijoličasta, oprsnik okrast, lahna rdečica na obrazih. Značilna utegne biti tudi rdeča knjiga na kateri leži pes z baklo. Angelska glaviče v oblakih naslikane le s sepija-tonom. Nedvomno istega dela kot sliki v Žalcu. Slabo ohranjeno, restavracija potrebna. Velikost 147 x ca 102 cm. Obraz Dominika dokaj bergantovski; obraz dominikanca v ozadju spomni na žalskega sv. Lenarta. Skoraj kopija po De Pommisu v Grazu.

Cerc, Zap. XXII, 28.3.1954, str.2.

(St. Peter im Sanntal)

Orientacija pravilna, cerkev stoji v ravnini sredi ovalnega obzidja v vzhodnem delu vasi.

Orožen Ign.: Bistum und Diözese Lavant III, Saunien. Marburg 1880. ; Dr. Av. Stegenšek: Sv. Peter v Sav. Dolini. Ljubitelj kršč. umetnosti 1914. ; Kovačič Fr. : Zgodovina Lavatinske škofije ; Vrečar Rajko: Savinjska dolina; M. Marolt : Dekanija Celje II. Maribor 1932. ; Župnijski arhiv; Jos. Klemenc: poročilo v Varstvu spomenikov IV.

Cerkev sestavljajo: zvonik s krilnima prizidkoma, pravokotna ladja s prizidanimi stranskima kapelama, podaljšek ladje s staro zakristijo na levi in

novejšo na desni strani ter ravno zaključeni prezbitერიj. Strehe so sedlaste in pultaste, opečne, zvonikova laternasta in pločevinasta.

Zunanjščina: Zvonik je poživljen v spodnjem delu s horizontalnimi pasovi in sta mu do višine ladje prizidani krili, ki sta spodaj odprti enako kot zvonica, tako da je ustvarjena nekaka veža, dostopna in zvezana med seboj s polkrožno zaključenimi dohodi. Posamezni trije deli te veže so svodeni s plitvimi kupolami. V gornjem delu zvonika, okrašenem na oglah s plitvimi pilastri, so polkrožno zaključene line z balustradami. Podstrešni zidec se nad kazališči ure polkrožno zaključene boči. V čelni strani veže sta vzdani 2 plošči z napisoma: A. R. P. D. G. F. FER. TURN O. P. Ė. 1732. in A. R. P. P. G. P. F. H. ENDERS 1726.

V pravokotno ladjo vodi izpod zvonice preprost vhod, ob katerem sta vzdana 2 kropilnika, katerih eden nosi letnico 1660. Ladji je na vsaki strani prizidana pravokotna kapela. Od prave ladje sega proti vzhodu ožji podaljšek, kateremu je na levi prizidana dolga enonadstropna stara zakristija, ki zakriva kot med staro ladjo in podaljškom, ne nekdanjim prezbitერიjem, na desni pa enonadstropna nova zakristija z nižjim donodom, ki ustvarja direktno zvezo s prezbitერიjem, kateri je enako širok kot podaljšek ladje. Okna v starejšem delu cerkve, v stari ladji, desni kapeli, stari zakristiji in novi zakristiji so pravokotna, v kapeli, podaljšku ladje in prezbitერიju pa deloma dvojna polkrožno zaključena. Na stopnjici, ki vodi v staro zakristijo, je letnica 1767.

Notranjščina: Pravokotna ladja je prvotni stari ladjiski prostor. V kotih in še po 2 vzdolžnih stenah, stojijo bogato razčlenjeni polslopi, kronani z dvojnimi zidcem. Med polslopi vodita sredi ladjinih vzdolžnic 2.6 m široka, zgoraj polkrožno zaključena slavaloka v kapeli. Polslopi v ladji so v vzdolžni

in prečni smeri zvezani med seboj z loki, vmesna svodna polja so svodena križno. Pri vходу v ladjo stoji kor na stebričih, z loki in križnimi svodi. Ladja v sedanjem stanju je verjetno iz l. 1767, prav tako kakor leva stranska kapela. Le-ta ima v kotih pošev postavljene pilastre in je svodena s kupolo, prepreženo diagonalno s križnim pasom. Desna kapela je enaka levi, le da je krita z gladko kupolo.

Od opisane starejše ladje vodi polkrožno zaključen salvokok v nekdanji prezbiterij, sedanji podaljšek ladje, ki je s pilasroma ob vzdolžnicah deljen v 2 dela, katerih ~~iz~~ eden obsega približno ploskev nekdanjega gotskega prezbiterija, drugi pa povečavo iz l. 1859. Oba dela sta svodena s plitvima kupolama. Iz prvega dela vodi na levo vhod v staro zakristijo v kotih s pošev stoječima pilastroma, za katerima vodi polkrožno zaključeni slavolok v prezbiterij. Prezbiterij je pravokoten, zaključen v kotih s pošev stoječima pilastroma in svoden s plitvo kupolo. Na desno je izhod, ki vodi po hodniku v zakristijo.

Freske v stari ladji, kapelah in podaljšku, so delo Jakoba Brolla iz l. 1893, one v prezbiteriju pa Osvalda Biertija iz l. 1913. Na slavoloku je napis: SUB GLORIOSO REGIMINE PRINC. EPISCOPI DOCTORIS/ MICHEALIS NAPOTNIG PRESBYTERIUM HOC ANNO/ 1913 AMPLIFICATUM, PICTUM, ALTARE MAIUS ERECTUM/ ET CONSECRATUM EST AUCTORE PAROCHO DR JOANNE/JANČIČ. Tlak v cerkvi je šamiten.

Oprava: Veliki oltar je marmornat. Na menzi stoji tabernakelj z baldahinom, ob tabernaklju keruba. Je delo Seeberja iz Innsbrucka iz l. 1913. Kamenit kip sv. Petra je delo E. Kupovskega iz l. 1914.

Levi stranski oltar je lesen. Ob vdolbinah pilastri in steber, nad stebrovjem greda s segmentnim zaključkom v sredi, v atiki Božje ime, girlande, vaze.

Kipi: Anton Puščavnik, Gregor, Florijan. Desni oltar je pendant levega. Kipi: Lucije, Apolonije in Barbare. Oba sta iz l. 1859. Oltar v roženven-ski kapeli: vidana menza, novejši tabernakelj. Ob vdolbini nastavka pila-ster in po 2 stebra. Bogato ogredje. Oltar je deloma še iz 2. pol. 18. stol. bistveno predelan 1851, ponovno 1883. in 1913. V vdolbini nastavka kip MB z detetom. Marija sedi, z levičo drži v naročju dete, ki ima v roki goloba; železo v Marijini desnici in kroni sta iz 2. pol. 18. stol., ko je bil kip močno obklesan in barokiziran. Pozneje je bil kip še prepleskan. Obraz in bogato kodrani lasje MB so sicer manj spremenjeni, večje spremembe pa kaže oblačilo. Naglavna bela peča, ki pada na rame in prsi, je spredaj gosto nagubana a la Marija v Turnišču. Marijino telo se lomi v S-liniji. Kip iz 1. pol. 14. stol. in kaže močne francoske vplive. Kipa Terzije in Klare nad obhodnima lokoma sta iz 2. pol. 18. stol., a predelana, enako tu-tudi skupina sv. Trojice v atiki. Oltar v desni kapeli je pseudorenesančni iz 1880. Menda Oblakov.

Prižnica: preprosto delo iz l. 1859. Križev pot je Stufleserjev iz 1924.. Orglje so iz 2. pol. 19. stol. Kropilnik v desni kapeli je iz 1660. V podaljšku ladje je napisana plošča: ANNO MDCCCLX PRESBYTERIUM HOC NEO-AEDIFICATUM, ALTARE MAJUS & TOTA ECCLESIA RENOVATA, & A PRINCIPE ERSCO-PO ANTONIO MARTINO CONSECRATA EST DOMINICA XXII POST PENT. SUB PAROCHO STE-PHANO VODUŠEK.

Oprema: Pod korom visita dve sliki: Smrt sv. Dominika iz 1. pol. 18. stol. o. pl. 104 + 147 cm. Desno spodaj na pletenem slamnatem ležišču na pol sedeša, na pol ležeša figura sv. Dominika, ob svetniku v kotu pes z gorečo bakljo v gobcu. Nad svetnikom razgibana angelska postava, kazoča z roko k višku. Levo 3 redovni sobratje. Zadaaj oblačno nebo, odprto le v sredi ni, angelske glavice. Kompozicija uravnovešena, angela na desni odgovarjata viskova postava stoješega mniha na lvi. Chiaroscuro. Slika je prejšnja

visela na velikem oltarju cerkve sv. Dominika v Novem kloštru. Marijino oznanjenje iz 2. pol. 18. stol. o. pl. 100 + 153 cm, zgoraj zaokoroženo. Desno spodaj kleči na klečalniku Marija, levo spodaj košarica s šivanjem, višje levo v oblaku angel Gabriel, za angelom svetloba, nad angelom sv. Duh v podobi goloba, okoli njega putti. Kelih je iz srede 18. stol., ciborij iz l. 1917. je narejen po načrtih dr. A. Stegenška. Misal je iz l. 1747.

Zvonik in podstrešje: Rezultati pregleda bodo zajeti v resumeju. Zvonovi so trije: prvi ima napis: FRANZ KEISSER IN CILLI HAT MICH GOSSEN 1725 in reliefa križanja, MM in krsta v Jordanu. Ostala dva zvonova sta iz l. 1947.

Na podstrešju zakristije sta 2 sliki (Roženvenška Marija in sv. Jožef) od Matije Bradaške iz l. 1883.

Resume: Prvič se fara sv. Petra omenja l. 1256., ko je bila inkorporirana s stiškim samostanom. Verjetno je to matična fara spodnje Savinjske doline. Bila je romanska, kot to lepo kaže dokazuje pravilna balvanasta zidava prvotne ladje, ki se ^{je} proti vzhodu zaključevala s polkrožno apsidom. To dokazuje poročilo iz l. 1859., ko so sezidali sedanji podaljšek ladje in podrli stari gotski prezbitarij, ki je imel kot kurioznost cel seženj globok slavolok, pač najverjetneje ostanek nekdanje apside, na katero je gotski graditelj pridal nekoliko širši 5/8 zaključeni prezbitarij. Tedaj je cerkev dobila tudi zvonik v sredini pročelne stene, ki je bila ob tej priliki ojačana. Portal s trikotnim prirezom, ki vodi iz pevskega korza v zvonik, kaže na nastanek v pozni gotiki, to je ca 1500. Cerkev je v 16. stol. izgubila na pomenu. Župnija je bila ukinjena in spremenjena v

vikariat in nato celo filialo. Romansko -gotska cerkev je ostala nespremenjena do sredine 18. stol. V jožefinski dobi je bila ponovno povzdignjena v župnijo, novo opremo pa si je dobila iz razpuščenega donim kasskega Novega kloštra. L. 1767. sta bila barokizirana ladja in prezbiterij ter dozdana na severni strani Roženvenška kapela. L. 1794. je tresčilo v zvonik in ga je strela toliko poškodovala, da so ga morali postaviti od temelje nanovo. L. 1795. je cerkev dobila nov zvon, enega je imela že iz l. 1762., tretjega pa je dobila l. 1801.

L. 1818. so kupili v Novem kloštru glavni in 2 stranska oltarja ter dvoje cerkvenih klopi za 206 gl. Glavni oltar je bil v Novem kloštru nov l. 1754. L. 1859 je bil precej predelan, sedaj je od njega ohranjen edino kip sv. Petra v kapeli sv. Alojzija na severni strani vasi pseudogotski stavbi iz l. 1869. in opremo iz l. 1873.

L. 1848. je cerkev dobila nove orglje, 1851. nov levi stranski oltar, a so ohranili še kipe iz starega novoklošterskega oltarja.

L. 1859. so porušili stari prezbiterij, ki je bil barokiziran gotski, saj so se pri podiranju pokazala gotska okna in sledovi požara. Novi prezbiterij (sedaj del ladje!) je precej večji. Takrat sta tudi nastala prizidka ob zvoniku, nova stranska oltarja in prižnico ter povečana okna v ladji. L. 1869. je bila postavljena sedanja zvonikova streha, 1880. pa dozdana južna kapela sv. Jožefa., 1893. je bila cerkev poslikana, 1913. pa ponovno podaljšana proti vzhodu za današnji prezbiterij ter opremljena z novo zakristijo. Načrte za oboje je naredil J. Rozman, spremenil pa J. Schwab.

Farne matrice segajo: rojstne do 1679, mrliške in poročne do 1711.

Konservatorske opombe: Cerkev je v redu vzdrževana.

Dodatek: Župnišče je bilo zgrajeno l. 1711, prenovljeno 1902.

J. Turk: Celjska topografija, rkp. str. 49 -51, zapiski 1957.